

РОЗДІЛ ІХ. ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

УДК 374.018:796.011.1](477)"1991/..."(094)

Тетяна Болотникова

Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія
неперервної освіти» Херсонської обласної ради

ORCID ID 0009-0003-2826-2491

DOI 10.24139/2312-5993/2025.03/437-451

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

У статті проведено аналіз нормативно-правового забезпечення позашкільної фізкультурно-спортивної роботи в Україні за часів незалежності. Розкриті мета та завдання позашкільної освіти, визначені учасники, обґрунтовані типи позашкільних навчальних закладів фізкультурно-спортивного напрямку, а також організаційно-правові засади позашкільної освіти. Проаналізовані накази та листи Міністерства освіти і науки України з 1991 року, які розкривають проблеми фізкультурно-спортивного профілю.

Зазначено, що на сьогоднішній день серед основних проблем позашкільної освіти в Україні включають низьке фінансування, недостатнє матеріально-технічне забезпечення, нестачу педагогічних кадрів, зокрема для дітей з інвалідністю.

***Ключові слова:** освіта, позашкільна освіта, фізкультурно-спортивна робота, фізкультурна освіта, позашкільний навчальний заклад, спортивні змагання, фізична культура, здоровий спосіб життя.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день серед основних проблем позашкільної освіти в Україні включають низьке фінансування, недостатнє матеріально-технічне забезпечення, нестачу педагогічних кадрів, особливо у сільській місцевості, та обмежений доступ до закладів позашкільної освіти, зокрема для дітей з інвалідністю та з малозабезпечених сімей. Крім того, існує проблема старіння кадрів та зменшення кількості педагогів, а також недостатня комунікація між закладами позашкільної освіти та батьками. Ситуацію посилює і повномасштабна війна в Україні, яка призвела до скорочення педагогічних працівників через переведення на простій, звільнення або виїзд за кордон, а також зменшення кількості закладів через руйнування та переміщення.

Нормативно-правове забезпечення є фундаментом для реформування та змін, трансформацій та модернізації. Ретроспективний аналіз нормативно-правового забезпечення позашкільної освіти в Україні, котре базується на законах, указах,

постановах та наказах й регулює організацію та функціонування позашкільних навчальних закладів та інших соціальних інституцій, що здійснюють освітню діяльність у позаурочний час, дозволить робити узагальнення та висновки, а також планування щодо майбутнього розвитку системи освіти України, позашкілля зокрема.

Аналіз актуальних досліджень. Серед науковців, сферою дослідження яких була система позашкільної освіти, виділимо наступних: Т. Цвірова, Т. Сущенко, Є. Смольников, Т. Плачинда, Г. Пустовіт, О. Липецький, О. Литовченко, Т. Кречотень, О. Євладова, А. Бойко, О. Биковська, В. Берека та інші, роботи яких охоплюють психолого-педагогічні, історичні, методологічні аспекти позашкільної освіти. Проте, нормативно-правове забезпечення позашкільної фізкультурно-спортивної роботи в Україні за часів незалежності потребує уточнення й узагальнення.

Мета статті полягає у визначенні нормативно-правового забезпечення позашкільної фізкультурно-спортивної роботи в Україні за часів незалежності.

Виклад основного матеріалу. За даними Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» позашкільна освіта «...є складовою системи безперервної освіти, визначеної Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», і спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні», яка поєднує набуття знань, умінь та навичок, які формуються у вихованців, учнів або слухачів на базі закладів позашкільної освіти (ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»).

З початком становлення України як незалежної та самостійної держави система освіти та позашкільної освіти зазнала певних трансформацій, які вплинули на підходи та зміст різних галузей, фізкультурно-спортивної зокрема. Так, в Законі України «Про позашкільну освіту» 2000 року одними із завдань позашкілля (ст. 8) є: «...

- формування серед учасників позашкільної роботи здоров'язберігаючих компетентностей;
- покращення стану та рівня фізичного розвитку, забезпечення спортивного резерву для збірних команд України різних видів спорту (Закон, 2000, с.29).

Згідно закону, учасниками позашкільної виступають різні суб'єкти позашкілля, які представлені на рис. 1.

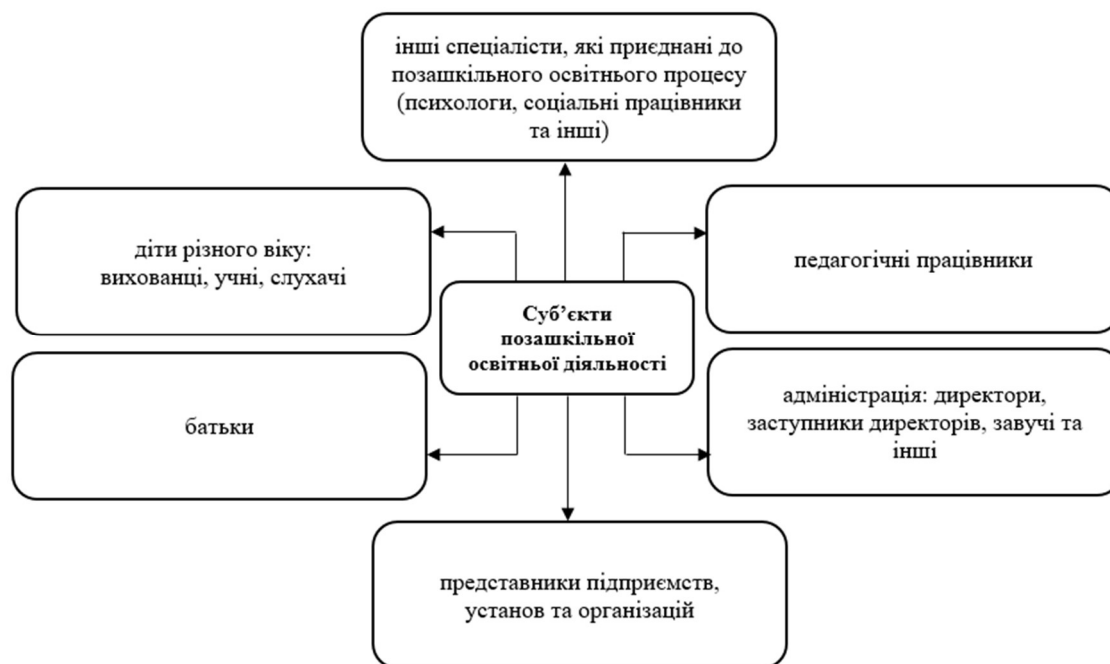

Рис. 1. Суб'єкти позашкільної освітньої діяльності

В Законі України «Про освіту» 2017 року метою позашкільля є «розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності» (Закон, 2017, с.141).

Постановою Кабінету Міністрів України №433 від 06 травня 2001 року «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад» було визначено перелік типів позашкільних навчальних закладів. Фізкультурно-спортивна робота здійснюється в закладах Дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які мають певні види, представлені на рис. 2.

Робота спортивних шкіл різної спрямованості реалізує свою роботу через Положення, згідно яких необхідно дотримуватися певних організаційно-правових засад, серед яких: «...

- проведення різних видів – навчально-виховної, інформаційно-методичної, організаційно-масової, навчально-тренувальної та спортивної роботи;
- організація спортивної роботи згідно річного плану;
- реалізація диференційованого навчально-виховного процесу із застосуванням типових навчальних планів і програм, які відповідають індивідуальним можливостям, інтересам, нахилам, здібностям

вихованців, учнів і слухачів з урахуванням їх віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я);

Рис. 2. Види дитячо-юнацьких спортивних шкіл

- використанням різноманітних організаційних форм спортивної роботи: фізкультурно-спортивні змагання, навчальні та тренувальні заняття, репетиції та походи тощо» (Постанова №433, 2001, с. 16).

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 1133 від 17 серпня 2002 р. «Про затвердження переліку позашкільних навчальних закладів та заходів з позашкільної роботи з дітьми, а також закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету» (Постанова № 1133, 2002, с. 10) до заходів з позашкільної фізкультурно-спортивної роботи з дітьми відносять:

- спортивні змагання;
- зльоти;
- конкурси;
- спортивні івенти: фестивалі та інші спортивні події;
- спартакіади.

Починаючи з 2010 року Постановою Кабінету Міністрів України (№ 796 від 27 серпня 2010 р.) було визначено та «затверджено перелік платних послуг, які можуть надаватися закладами освіти, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності» (Постанова № 796, 2010, с. 21), згідно якого у сфері позашкільної фізкультурно-спортивної роботи до платних послуг належать ті, які представлені на рис. 3.

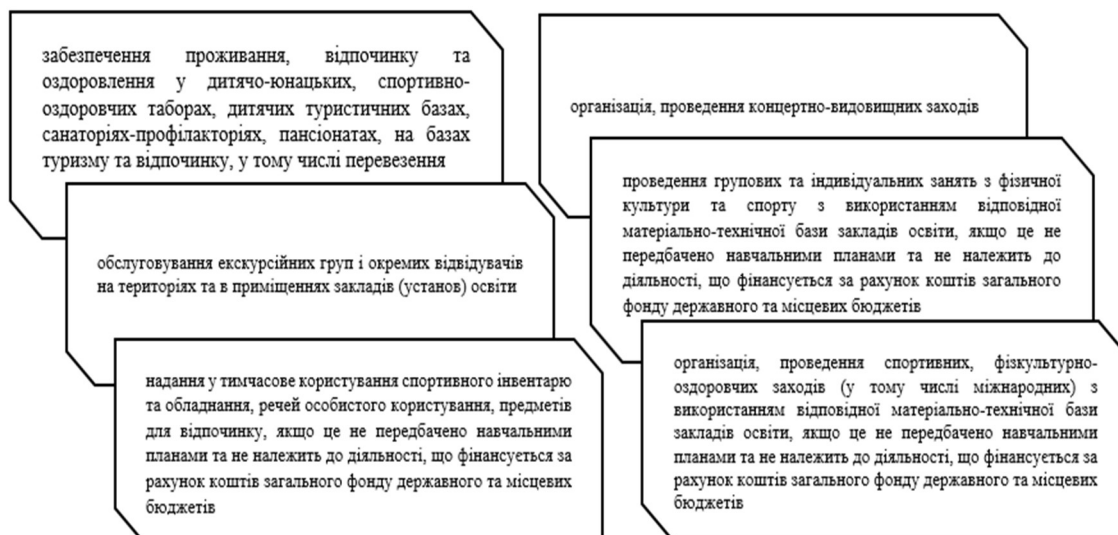

Рис. 3 Перелік платних послуг, які можуть надаватися закладами позашкільної освіти фізкультурно-спортивної сфери

В рамках нашого дослідження у період з 1991 р. по 2020 роки був підписаний ряд наказів, які регламентують діяльність позашкільля фізкультурно-спортивного профілю (табл. 1).

Таблиця 1

Накази Міністерства освіти і науки України з питань організації фізкультурно-спортивної роботи

№ з/п	Назва наказу МОН	№ наказу	Дата
1.	Про затвердження Типових переліків навчально-наочних посібників та обладнання спеціального призначення для позашкільних навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України (військово-патріотичний і спортивний напрям позашкільної освіти) (Наказ №567, 2004, с.98)	576	13.07.2004
2.	Про затвердження Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах (Наказ № 651, 2004, с. 5)	651	11.08.2004
3.	Про затвердження порядків надання платних послуг державними та комунальними навчальними закладами (спільно з Міністерством економіки та Міністерством фінансів) (Наказ №736/902/758, 2010, с.14)	736/902/758	23.07.2010
4.	Про затвердження Положення про Чемпіонати України з видів спортивного туризму (Наказ №642, 2012, с.5)	642	30.05.2012
5.	Про затвердження Примірної інструкції з ведення ділової документації в позашкільних навчальних закладах (Наказ №947, 2012, с.34)	947	23.08.2012

6.	Про затвердження Типових штатних нормативів позашкільних навчальних закладів (Наказ №1230, 2012, с.20)	1230	31.10.2012
7.	Про затвердження Положення про Чемпіонат України зі спортивного орієнтування серед вихованців позашкільних навчальних закладів (Наказ №591, 2013, с.5)	591	27.05.2013
8.	Про затвердження Положення про Кубки України з видів спортивного туризму серед юнаків та юніорів (Наказ №615, 2013, с.5)	615	28.05.2013
9.	Про затвердження Положення про змагання з туристських спортивних походів серед учнівської та студентської молоді (Наказ №1250, 2015, с.8)	1250	27.11.2015
10.	Про затвердження Положення про Всеукраїнські відкриті заходи із спортивно-технічних видів спорту та інших напрямів технічної творчості серед дітей та учнівської молоді (Наказ №1468, 2017, с.6)	1468	13.11.2017
11.	Про затвердження форм звітності з питань діяльності позашкільних навчальних закладів та інструкцій щодо їх заповнення (Наказ №1016, 2017, с.8)	1016	12.07.2017
12.	Про затвердження переліку найбільших позашкільних навчальних закладів державної та комунальної форм власності системи міністерства освіти і науки України (Наказ №1157, 2017, с.23)	1157	14.08.2017

Аналіз наказів Міністерства освіти і науки дав змогу визначити деякі особливості фізкультурно-спортивної роботи в позашкільних навчальних закладах. Відповідно п. 1.1. Положення «Про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах» «...Індивідуальна та групова робота в позашкільних навчальних закладах ... є однією з форм організації позашкільної освіти і проводиться з метою розвитку та підтримки обдарованих і талановитих вихованців (учнів і слухачів), здобуття ними практичних навичок та оволодіння знаннями в сфері ... фізичної культури та спорту для задоволення їх потреб у професійному самовизначенні і творчій самореалізації» (Наказ № 651, 2004, с. 5).

За часів незалежності, особлива увага приділяється спортивно-технічним видам спорту. У Наказі Міністерства освіти і науки № 1468 від 13.11.2017 р. «Про затвердження Положення про Всеукраїнські відкриті заходи із спортивно-технічних видів спорту та інших напрямів технічної творчості серед дітей та учнівської молоді» (Наказ №1468, 2017, с. 6)

позначені завдання, які стоять перед організаторами Всеукраїнських відкритих заходів й спрямовані на вирішення наступних питань:

- популяризація спортивно-технічних дисциплін та різних напрямів технічної творчості серед дітей і молоді, спрямована на розвиток інтересу до інновацій та практичного застосування знань;
- підвищення технічної й практичної майстерності учасників через створення умов для самореалізації, творчого вдосконалення та освоєння сучасних фізкультурно-спортивних технологій;
- виявлення найкращих команд України в галузі спортивно-технічних видів спорту та технічної творчості з метою подальшого представлення країни на міжнародній арені;
- розвиток майстерності українських команд, забезпечення набуття практичного досвіду змагань на світовому рівні, що стане основою для професійного росту та підвищення конкурентоспроможності;
- формування у молоді високої патріотичної свідомості через залучення до колективної діяльності, змагань і участі в проєктах національного масштабу;
- організація оздоровлення, активного відпочинку та дозвілля учасників із акцентом на формування навичок здорового способу життя та гармонійного розвитку особистості (Наказ 1468, 2017, с.6).

Окрім завдань, положення визначає:

- умови проведення заходів;
- вимоги до учасників;
- програму заходів із визначенням місця та строків проведення;
- оцінювання під час заходів;
- процедуру оскарження рішень;
- визначення та нагородження переможців заходів;
- вимоги до матеріально-технічного забезпечення;
- особливості фінансування заходів.

Поряд із Всеукраїнськими відкритими заходами, проходять Чемпіонати України з видів спортивного туризму (Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про Чемпіонати України з видів спортивного туризму» № 642 від 30.05.2012»).

Серед основних завдань Чемпіонатів України з видів спортивного туризму виступають:

- організація активного відпочинку дітей та юнаків;
- поширення здорового способу життя;

- пропагування до занять спорту, спортивного туризму зокрема;
- підвищення рівня спортивної майстерності;
- підвищення рівня знань з техніки безпеки проведення туристських подорожей;
- зміцнення дружніх зв'язків між учасниками спортивного туризму;
- визначення найсильніших команд та спортсменів (Наказ №642, 2012, с. 5).

Види спортивних змагань, які проводяться на Чемпіонатах України по спортивному туризму представлені на рис. 4.

Рис. 4. Види спортивних змагань, які проводяться на Чемпіонатах України по спортивному туризму

До участі у Чемпіонатах України по спортивному туризму висуваються певні вимоги до учасників, а саме: «...допускаються учасники, які мають необхідну спортивну кваліфікацію. Вік учасників, які беруть участь Чемпіонатах, щороку визначається Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді... До участі в кожному етапі Чемпіонату від областей України, Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді допускається по одній команді. Виходячи з рівня розвитку окремих видів туризму та фінансово-організаційних можливостей, можуть бути допущені додаткові команди регіонів та/або окремих навчальних закладів. Склад команд для участі в кожному Чемпіонаті визначається Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді для кожного окремого Чемпіонату, виходячи з правил (умов) проведення Чемпіонату та фінансово-організаційних можливостей... Вік учасників та склад команд для участі в I та II етапах Чемпіонату визначаються наказами Міністерства освіти і науки, управлінськ освіти і

науки обласних міських державних адміністрацій... Представники та тренери команди забезпечують безпеку життя і здоров'я членів команди» (Наказ № 642, 2012, с. 5).

Основними завданнями Чемпіонату України зі спортивного орієнтування серед вихованців позашкільних навчальних закладів (Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про Чемпіонат України зі спортивного орієнтування серед вихованців позашкільних навчальних закладів» № 591 від 27.05.2013») є:

- організація рекреації серед учнівської молоді;
- поширення здорового способу життя;
- пропагування до занять фізкультури та спорту, спортивного орієнтування зокрема;
- підвищення рівня спортивної майстерності;
- визначення найкращих спортсменів та команд (Наказ № 591, 2013, с. 5).

Програма кожного етапу Чемпіонату, а саме – перелік дистанцій та дисциплін визначається наступними органами:

1. I етап – наказами органів управління освітою з урахуванням етапу та місцевих можливостей;

2. II етап – наказами органів управління освітою з урахуванням етапу та місцевих можливостей;

3. III етап – Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Проведення Чемпіонатів здійснюються в межах відповідних асигнувань, а також коштів, які не заборонених законодавством.

Окрім Чемпіонатів з видів спортивного туризму з 2013 року Положенням регламентовано проведення Кубків України з видів спортивного туризму (Наказ «Про затвердження Положення про Кубки України з видів спортивного туризму серед юнаків та юніорів № 615 від 28.05.2013).

Із Положення слідує, що: «... Безпосередня організація та проведення Кубків здійснюються Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді та позашкільним навчальним закладом, що відповідає за організацію туристсько-краєзнавчої роботи у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, де проводяться змагання, що входять до заліку Кубка... До участі в Кубках допускаються учасники, які мають необхідну спортивну кваліфікацію... Програма кожного етапу кожного Кубка (перелік дистанцій, їх клас) визначається

Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді спільно з відповідним позашкільним навчальним закладом, що відповідає за організацію туристсько-краєзнавчої роботи у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, де проводяться змагання, що входять до заліку Кубка. При визначенні переліку дистанцій встановлюється, які з них увійдуть до загального заліку Кубка» (Наказ № 615, 2013, с. 5).

У 2015 році однією із форм позашкільної роботи, затвердженою Наказом Міністерства освіти і науки України та регламентованою Положенням, став туристичний спортивний похід серед учнівської та студентської молоді, основними завданнями якого стали: «...організація змістовного активного відпочинку учнівської та студентської молоді; популяризація здорового способу життя та пропаганда спортивного туризму серед учнівської та студентської молоді; удосконалення змісту туристських спортивних походів, розширення і поглиблення знань їх учасників з історії, культури, природи України та інших країн; підвищення рівня туристської майстерності учасників змагань та безпеки проведення туристських походів; зміцнення дружніх зв'язків юних туристів України, виховання в них почуття любові до рідної землі, свого народу; військово-патріотичне виховання молоді, підготовка її до захисту Вітчизни, служби в Збройних Силах України; визначення найсильніших туристських спортивних груп; виявлення, вивчення та поширення кращого досвіду організації і проведення туристських спортивних походів учнівської та студентської молоді» (Наказ № 1468, 2017, с. 6).

Нормативно-правова база позашкільної фізкультурно-спортивної роботи в Україні в період з 1991 по 2022 роки крім законів, наказів, положень та інструкцій, затверджувалась численними листами Міністерства освіти і науки України, останні з яких представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Листи Міністерства освіти і науки України з питань організації фізкультурно-спортивної роботи

№ з/п	Листи МОН	№	Дата
1.	Щодо застосування Порядку організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти (Лист №1/9-363, 2020, с. 7)	1/9-363	07.07.2020

2.	Про організацію освітнього процесу в закладах позашкільної освіти у 2021/2022 навчальному році (Лист №1/9-414, 2021, с.19)	1/9-414	17.08.2021
3.	Про забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти під час дії воєнного стану (Лист №1/3544-22, 2022, с. 2)	1/3544-22	18.03.2022
4.	Про організацію роботи закладів позашкільної освіти (Лист №1/4142-22, 2022, с. 5)	1/4142-22	14.04.2022

У 2022 році на території України розпочались повномасштабні бойові дії, які призвели до погіршення, а в деяких регіонах країни до унеможливлення проведення позашкільної освіти, у зв'язку з чим Міністерством освіти і науки України були розроблені та надані рекомендаційні Листи щодо забезпечення та організації роботи закладів позашкільної освіти під час воєнного стану.

На основі викладеного матеріалу можна зробити наступні **висновки**. Позашкільна освіта України є невід'ємною частиною загальної освіти яка спрямована на фізичний та психічний розвиток дітей різного віку, на формування навичок та якостей, на виховання норм та правил життєдіяльності через призму дотримання правил спортивної гри, роботи в колективі над будь-якими проектами тощо. Разом із дошкільною, загальною середньою, професійною, фаховою передвищою та вищою освітою, позашкільна освіта сприяє розвитку особистості через складові системи позашкілля.

Не дивлячись на складні умови сьогодення, система позашкілля має розгалужену мережу закладів позашкільної освіти, які мають певну класифікацію. До закладів позашкільної освіти належать: центри, комплекси, палаци, клуби, мистецькі школи, кімнати, студії, дитячо-юнацькі спортивні школи, стадіони, басейни.

Реалізація освітнього процесу у закладах позашкільної освіти здійснюється на основі типових освітніх програм, які затверджуються Міністерством освіти України та іншими органами виконавчої влади, у сфері позашкільної освіти, схвалюються педагогічною радою закладу позашкільної освіти та затверджуються керівником закладу. Обов'язковими компонентами типових освітніх програм є мета та завчання, зміст, структура, методи, критерії оцінювання, матеріально-технічне забезпечення, рекомендації щодо використання. Типові освітні програми позашкільної фізкультурно-спортивної роботи є

важливим інструментом для забезпечення якісної освіти у сфері фізичного виховання, сприяють гармонійному розвитку дітей та молоді, формуванню здорового способу життя та підготовці до активної участі у суспільному житті.

Ретроспективний аналіз нормативно-правового забезпечення позашкільної фізкультурно-спортивної роботи в Україні за часів незалежності дає змогу стверджувати, що з початком становлення України як незалежної та самостійної держави система освіти та позашкільної освіти зазнала певних трансформацій, які вплинули на підходи та зміст різних галузей, фізкультурно-спортивної зокрема.

Перспективи подальших наукових розвідок. Серед перспективних напрямів подальших досліджень вбачаємо: аналіз державної підтримки позашкілля, особливості модернізації установ, шляхи підвищення престижу педагогів позашкільного профілю та залучення громадськості до розвитку позашкільного сектора.

ЛІТЕРАТУРА

- Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти». Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/> (State scientific institution "Institute of Education content modernization" from: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/>)
- Закон України «Про освіту» (Law of Ukraine "On Education") (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Закон України «Про позашкільну освіту» (Law of Ukraine "On Extracurricular Education") (2000) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
- Лист Міністерства освіти і науки України «Про забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти під час дії воєнного стану» (Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On ensuring the educational process in out-of-school education institutions during martial law") (2022) Retrieved from: <https://imzo.gov.ua/2022/04/27/lyst-mon-vid-18-03-2022-1-3544-22-pro-zabezpechennia-osvitn-oho-protsesu-v-zakladakh-pozashkil-noi-osvity-pidchasdii-voiennoho-stanu/>
- Лист Міністерства освіти і науки України «Про організацію освітнього процесу в закладах позашкільної освіти у 2021/2022 навчальному році» (Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On the organization of the educational process in out-of-school education institutions in the 2021/2022 academic year") (2021) Retrieved from: <https://imzo.gov.ua/2021/08/18/lyst-mon-vid-17-08-2021-1-9-414-pro-orhanizatsiiu-osvitn-oho-protsesu-v-zakladakh-pozashkil-noiosvity-u-2021-2022-navchal-nomu-rotsi/>
- Лист Міністерства освіти і науки України «Про організацію роботи закладів позашкільної освіти» (Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On the organization of the work of extracurricular education institutions") (2022) Retrieved from: <https://imzo.gov.ua/2022/04/27/lyst-mon-vid-14-04-2022-1-4142-22-proorhanizatsiiu-roboty-zakladiv-pozashkil-noi-osvity/>

- Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо застосування Порядку організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» (Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On the application of the procedure for organizing inclusive education in out-of-school education institutions") (2020) Retrieved from: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/normatyvna-baza-pozashkil-noi-osvity/lysyty-mon/>
- Наказ «Про затвердження переліку найбільших позашкільних навчальних закладів державної та комунальної форм власності системи міністерства освіти і науки України» (Order "On approval of the list of the largest out-of-school educational institutions of state and municipal ownership of the system of the Ministry of Education and Science of Ukraine") (2017) Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/nakaz-mon-ukrayini-vid-14082017-1157-pro-zatverdzhennya-pereliku-najbilshih-pozashkilnih-navchalnih-zakladiv-derzhavnoi-ta-komunalnoi-formi-vlasnosti-sistemi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukr>
- Наказ «Про затвердження Положення про Всеукраїнські відкриті заходи із спортивно-технічних видів спорту та інших напрямів технічної творчості серед дітей та учнівської молоді» (Order "On approval of the regulations on all-Ukrainian open events in sports and technical sports and other areas of technical creativity among children and schoolchildren") (2017) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-17#Text>
- Наказ «Про затвердження Положення про змагання з туристських спортивних походів серед учнівської та студентської молоді» (Order "On approval of the regulations on competitions in tourist sports hikes among schoolchildren and student youth") (2016) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0175-16#Text>
- Наказ «Про затвердження Положення про Кубки України з видів спортивного туризму серед юнаків та юніорів» (Order "On approval of the regulations on the cups of Ukraine in sports tourism among young men and juniors" (2013) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-13#Text>
- Наказ «Про затвердження Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах» (Order "On approval of the regulations on the procedure for organizing individual and group work in extracurricular educational institutions") (2004) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-04#Text>
- Наказ «Про затвердження Положення про Чемпіонат України зі спортивного орієнтування серед вихованців позашкільних навчальних закладів» (Order "On approval of the Regulations on the Ukrainian Orienteering Championship among students of extracurricular educational institutions") (2013) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-13#Text>
- Наказ «Про затвердження Положення про Чемпіонати України з видів спортивного туризму» (Order "On approval of the regulations on the championships of Ukraine in sports tourism") (2012) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0992-12#Text>
- Наказ «Про затвердження порядків надання платних послуг державними та комунальними навчальними закладами» (Order "On approval of the procedures for the provision of paid services by state and municipal educational institutions) (2010) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1196-10#Text>

- Наказ «Про затвердження Примірної інструкції з ведення ділової документації в позашкільних навчальних закладах» (Order "On approval of model instructions for maintaining business documentation in extracurricular educational institutions") (2012) Retrieved from: <https://sge.gov.ua/law/nakaz-ministerstva-osviti-i-nauki-mol-3/>
- Наказ «Про затвердження Типових переліків навчально-наочних посібників та обладнання спеціального призначення для позашкільних навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України (військово-патріотичний і спортивний напрям позашкільної освіти)» (Order "On approval of standard lists of educational visual aids and special purpose equipment for out-of-school educational institutions, the of the Ministry of Education and Science of Ukraine (military-patriotic and sports direction of out-of-school education)") (2004) Retrieved from: <https://sge.gov.ua/law/nakaz-ministerstva-osviti-i-nauki-ukr-62/>
- Наказ «Про затвердження Типових штатних нормативів позашкільних навчальних закладів» (Order "On approval of standard staff regulations for extracurricular educational institutions") (2012) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1935-12#Text>
- Наказ «Про затвердження форм звітності з питань діяльності позашкільних навчальних закладів та інструкцій щодо їх заповнення» (Order "On approval of reporting forms on the activities of extracurricular educational institutions and instructions for filling them out") (2017) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0954-17#Text>
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку позашкільних навчальних закладів та заходів з позашкільної роботи з дітьми, а також закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету» (Resolution "On approval of the list of extracurricular educational institutions and activities for extracurricular work with children, as well as institutions and activities in the field of education that ensure the performance of national functions, the expenses for which are made from the state budget") (2002) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2002-%D0%BF/paran9#n9>
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності» (Resolution "On approval of the list of paid services that may be provided by educational institutions, other institutions and institutions of the education system, which are state and municipally owned") (2010) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2010-%D0%BF#Text>
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад» (Resolution "On approval of the list of types of extracurricular educational institutions and the regulations on extracurricular educational institutions" (2001) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text>

SUMMARY

Bolotnykova Tetiana. Regulatory and legal support of extra-school physical and sports work in Ukraine during the time of independence.

The article analyzes the regulatory and legal support for extracurricular physical education in Ukraine during the period of independence. The goals and objectives of

extracurricular education are revealed, participants are identified, types of extracurricular educational institutions of the physical education and sports direction are substantiated, as well as the organizational and legal principles of extracurricular education. Orders and letters of the Ministry of Education and Science of Ukraine since 1991 are analyzed, which reveal the problems of the physical education and sports profile.

In the work, the author presents domestic and foreign scientists who covered the issues of extracurricular education: T. Tsvirova, T. Sushchenko, E. Smolnikov, G. Pustovit, O. Lipetsky, O. Lytovchenko, T. Krekoten, O. Evladova, O. Bykovska, V. Bereka and others.

It is noted that today the main problems of extracurricular education in Ukraine include low funding, insufficient material and technical support, a shortage of teaching staff, especially in rural areas, and limited access to extracurricular education institutions, in particular for children with disabilities and from low-income families. It is emphasized that the implementation of the educational process in extracurricular education institutions is carried out on the basis of standard educational programs, which are approved by the Ministry of Education of Ukraine and other executive bodies in the field of extracurricular education, approved by the pedagogical council of the extracurricular education institution and approved by the head of the institution. The mandatory components of standard educational programs are the goal and teaching, content, structure, methods, assessment criteria, material and technical support, recommendations for use. Typical educational programs of extracurricular physical education and sports work are an important tool for ensuring high-quality education in the field of physical education, contributing to the harmonious development of children and youth, the formation of a healthy lifestyle and preparation for active participation in public life.

Among the promising areas of further research, the author sees the following: analysis of state support for extracurricular activities, features of the modernization of institutions, ways to increase the prestige of extracurricular teachers and involvement of the public in the development of the extracurricular sector.

Key words: *education, extracurricular education, physical education and sports work, physical education, extracurricular educational institution, sports competitions, physical culture, healthy lifestyle.*

UDC 785.013.035.9

Olha Yeremenko

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

ORCID ID 0000-0001-9328-1726

DOI 10.24139/2312-5993/2025.03/451-462

PECULIARITIES OF 20TH-CENTURY CHINESE COMPOSERS' WRITING IN PIANO WORKS

The problem of studying the “Chinese style” in the piano works of twentieth-century composers has been actualized as a phenomenon rooted in traditional culture and containing distinctive national elements. The modal and compositional features of Chinese piano works are examined, among which the use of pentatonic structures, the ornamentality of the so-called “flower style,” and the timbral palette of traditional instruments are defined as essential. Emphasis is placed on the significance of mode as the foundation of musical thinking, which is formed within the historical development of culture and embodies the aesthetic concepts of the people. It is generalized that the pentatonic scale, characterized by the diversity of its melodic manifestations, serves as a